

Nr 102.

Ankom till riksdagens kansli den 6 maj 1942 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1942/43 till Häradsrätterna: Avlöningar jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under andra huvudtiteln (punkten 19 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för den 3 januari 1942) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1942/43 beräkna till Häradsrätterna: Avlöningar ett förslagsanslag av 1,935,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 94, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för den 20 februari 1942, föreslagit riksdagen att

dels besluta, att Gotlands södra domsaga skall från och med den 1 januari 1943 förenas med Gotlands norra domsaga till en domsaga, som efter indelningsändringen skall benämnas Gotlands domsaga;

dels fastställa avlöningsförmånerna i *Gotlands domsaga* sålunda:

lön	kronor 4,500
tjänstgöringspenningar »	800 kronor 5,300;

dels besluta, att Södersysslets domsaga skall från och med den 1 januari 1943 förenas med Nordmarks domsaga till en domsaga, som efter indelningsändringen skall benämnas Västersysslets domsaga;

dels fastställa avlöningsförmånerna i *Västersysslets domsaga* sålunda:

lön	kronor 4,500
tjänstgöringspenningar »	2,100 kronor 6,600;

dels medgiva, att beträffande förste och andre notaries avlöningsförhållanden må vidtagas sådana ändringar, att arvodet till förste notarie skall från och med den 1 juli 1942 årligen utgöra i Härjedalens domsaga och i domsaga i Västerbottens eller Norrbottens län 3,000 kronor samt i övriga domsagor 2,700 kronor ävensom arvodet till andre notarie utgöra i förenämnda domsagor i Norrland 2,200 kronor samt i övriga domsagor 2,000 kronor;

dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för häradsrätterna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43;

dels ock till Häradsrätterna: Avlöningar för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 2,004,000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehått två motioner, väckta den ena inom första kammaren (I: 202) av herr Å. Holmbäck *m. fl.* och den andra inom andra kammaren (II: 269) av herr O. Werner *m. fl.*, i vilka motioner yrkats, att Kungl. Maj:ts förslag till indelningsändring av Södersysslets och Nordmarks domsagor icke måtte vinna riksdagens bifall.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för detta yrkande, får utskottet, i den mån de ej framgå av utskottets yttrande här nedan, hänvisa till motionerna.

Sammanslagning av Gotlands norra och Gotlands södra domsagor.

Gotlands län är i judiciellt avseende indelat i två domsagor, den norra och den södra. Båda domsagorna, vilka var för sig omfatta ett tingslag, gränsa till Visby stad. Den norra domsagan har tingsställe vid Allekvia i Endre socken, åtta kilometer från Visby, den södra vid Skogs i Levide socken, fem mil från Visby och åtta kilometer från Hemse, som är huvudort för södra Gotland. Å tingsorterna finnas tingshus av äldre typ i användbart ehuru föga tidsenligt skick. Båda domsagorna hava kansli i Visby, inrymda i lokaler förhyrda av de tingshusbyggnadsskyldige.

Arealen utgör för norra domsagan 1,747 kvkm och för södra domsagan 1,356 kvkm. Enligt statistiska centralbyråns preliminära uppgifter utgjorde folkmängden den 31 december 1941 i den förra domsagan 24,489 personer och i den senare domsagan 21,682 personer.

I såväl norra som södra domsagan hållas årligen tio allmänna tingsammansträden ävensom, under sommaruppehållet mellan tingen, ett sammanträde med tremansnämnd. För vardera domsagan finnas medel beräknade för anställande av en förste och en andre notarie. Den norra domsagan, där uppläggandet av de nya fastighetsböckerna för landet sedan flera år tillbaka varit avslutat, har dock sedan dess kunnat skötas av häradshövdingen med hjälp av endast ett rättsbildat biträde, nämligen en förste notarie. I den södra domsagan beräknas motsvarande bokuppläggningsarbete bliva slutfört under år 1943.

Beträffande arbetsbördan i de olika domsagorna framgår av rättsstatistiken, att under femårsperioden 1937—1941 antalet inskrivningsärenden i genomsnitt årligen utgjort, i Gotlands norra domsaga 1,729 och i Gotlands södra domsaga 1,484. För de mera normala åren 1937—1939 uppgingo motsvarande medeltal till 2,012 resp. 1,792. Antalet jorddelningsmål och ärenden utgjorde under sistnämnda period årligen i medeltal 128 i den norra och 105 i den södra domsagan.

Medeltalet genom slutligt utslag avgjorda tvistemål och brottmål framgår av följande tabell.

D o m s a g a	Åren	T v i s t e m å l		B r o t t m å l	
		Tredskovis avdömda eller omedel- bart med- givna	Övriga (d. v. s. tvistiga)	S. k. straff- lagsmål (redovisade i rättsstat tab. 7, kol. 2—7)	Övriga
Gotlands norra	1937—1939	72	27	51	259
	1937—1941	74	26	47	260
Gotlands södra	1937—1939	37	13	23	187
	1937—1941	45	13	22	165
Summa	1937—1939	109	40	74	446
	1937—1941	119	39	69	425

I skrivelse till chefen för justitiedepartementet den 21 juli 1941 har *presidenten i Svea hovrätt* — under förmälan att häradshövdingämbetet i Gotlands södra domsaga, vilket ämbete på grund av förfall för häradshövdingen under de senaste fem åren uppehållits på förordnande, kunde väntas bli ledigt i början av år 1942 — hemställt, att i samband med vakansen uppkommande fråga om sammanslagning av de båda Gotlandsdomsagorna snarast möjligt måtte bli föremål för utredning. Presidenten har därvid framhållit, att vare sig sammanslagningsfrågan skärskådades med utgångspunkt från nu gällande rättegångsskick eller man hade läget efter den väntade rättegångsreformen för ögonen resultatet torde bli, att de båda domsagorna var för sig ej erbjöde tillräckliga arbetsuppgifter men tillhoppa utgjorde en ur rättsvårdens synpunkt lämplig enhet. Även statsfinansiellt sett skulle en sammanslagning erbjuda fördelar.

I anledning av framställningen har *Svea hovrätt*, efter hörande av tingslagsborna, häradsrätterna och domhavandena i de berörda domsagorna samt länsstyrelsen i Gotlands län, inkommit med utredning och utlåtande i skrivelse den 11 november 1941.

Hovrätten har därvid — under erinran att redan nya iagberedningen och 1927 års sakkunniga för utredning angående ordnande av vissa ekonomiska och organisatoriska förhållanden vid genomförande av rättegångsreformen utgått från att förevarande domsagor skulle förenas till en domsaga — tillstyrkt, att de båda domsagorna snarast möjligt förenas till en domsaga benämnd Gotlands domsaga. Rörande det närmare innehållet i hovrättens utlåtande får utskottet hänvisa till propositionen (sid. 4—6).

Departementschefen har anfört följande.

Beträffande de allmänna synpunkter, som numera torde böra anläggas på frågor om reglering av domsagoområden, får jag hänvisa till de principutlåtanden i ämnet som gjorts dels av 1926 års riksdag till förmån för en successiv omreglering av domsagorna till större enheter (se riksdagens skrivelse

nr 317) dels ock av dåvarande chefen för justitiedepartementet i propositionen nr 80 till 1931 års riksdag (sid 123), att i fråga om de mindre domsagorna starka skäl talade för ett fortskridande på den redan inslagna vägen med en successiv omreglering av deras domkretsar, vilket uttalande av riksdagen biträtts.

I full överensstämmelse med den sålunda av statsmakterna godtagna ståndpunkten står det nu framlagda förslaget om att Gotlands södra domsaga — som i avseende å såväl arbetsböda som invånarantal hör till rikets minsta domsagor — bör uppgå i en större enhet och sammanslås med den andra domsagan på Gotland, den norra.

Mot en dylik reglering har icke gjorts och synes ej heller kunna framställas invändning, att den nya domsagan skulle bli alltför arbetstyngd. Av de anförda statistiska uppgifterna angående arbetsmängden i de nuvarande domsagorna framgår nämligen, att därest desamma under den treårsperiod, som närmast föregått den nu rådande kristiden, eller åren 1937—1939, varit för-enade till en domsaga, i denna skulle hava handlagts i medeltal 3,805 inskrivningsärenden om året samt genom slutligt utslag hava avgjorts i medeltal årligen 40 tvistiga civilmål, 74 s. k. strafflagsmål och 446 andra brottmål. Medräknas jämväl åren 1940—1941, skulle motsvarande tal hava varit något lägre, eller 3,213 inskrivningsärenden, 39 tvistiga civilmål, 69 strafflagsmål och 425 andra brottmål. De angivna talen ställa den blivande domsagan, då det gäller den beräknliga arbetsbördan, närmast i paritet med vissa andra domsagor, som under senare år bildats genom sammanslagning av mindre domsagor, såsom exempelvis Uppsala läns södra, Bråbygdens och Finspångsläns samt Njudungs domsagor. Väl kan antalet inskrivningsärenden i den föreslagna nya Gotlandsdomsagan antagas bli jämförelsevis högt, men denna omständighet uppväges därav att arbetet med dessa ärenden, vilka vitsordats vara av i allmänhet enkel beskaffenhet, ytterligare kommer att underlättas därigenom att de nya fastighetsböckerna kunna väntas vara jämväl i den nuvarande södra domsagan i huvudsak färdigställda vid tiden för regleringens genomförande. Även i fråga om folkmängden kommer den nya domsagan att nära ansluta sig till de nämnda domsagorna, i det invånarantalet bliver omkring 46,200 personer mot omkring 44,600 i Uppsaladomsagan, 49,300 i Bråbygdensdomsagan och 49,800 i Njudungsdomsagan. Av de anförda siffrorna framgår sålunda, att den nya domsagan ingalunda vare sig i fråga om arbetsmängd eller invånarantal kommer att avvika från vad härutinnan gäller i fråga om under senare år nybildade domsagor. Jag håller icke för osannolikt, att domsagan skall, i motsats till de nyssnämnda, kunna skötas utan hjälp av sekreterare med biträde av allenast en förste och två andre notarier.

Därest sammanslagningen genomföres på det sätt, att de nuvarande domsagorna få bilda egna tingslag med bibehållande av nuvarande tingsställen och tingsordningar, synas ej heller eljest befogade invändningar mot regleringen kunna göras av de därav berörda tingsmenigheterna. Till förmån för sammanslagningen talar ock att dess genomförande skulle — såsom i det följande kommer att närmare beröras — redan med nuvarande avlönings-system för domsagopersonalen medföra en icke oväsentlig minskning i statsverkets kostnader för domstolsorganisationen. På nu anförda skäl tillstyrker jag det föreliggande förslaget.

Den genom sammanslagningen uppkommande domsagan — vilken på sätt i ärendet av Svea hovrätt föreslagits lämpligen bör benämnas Gotlands domsaga — bör, såsom jag redan antytt, till undvikande av rubbning i bestående förhållanden omfatta två tingslag, det ena, innefattande Gotlands norra

domsaga, med tingsställe i Allekvia och det andra, innefattande Gotlands södra domsaga, med tingsställe i Skogs. I vardera tingslaget bör hållas minst tio allmänna tingssammanträden om året. Blir sammanslagningen beslutad, har jag för avsikt att framdeles föreslå Kungl. Maj:t, att domsagokansliet förläggas till Visby.

Den förändrade indelningen föreslås träda i kraft den 1 januari 1943.

Beträffande tjänstgöringspenningarna åt häradshövdingen i den blivande Gotlands domsaga, synas desamma lämpligen böra bestämmas till 800 kronor eller det belopp, som i sådant avseende sammanlagt utgår i Gotlands norra (200 kronor) och Gotlands södra domsagor (600 kronor). Något förvaltningsbidrag förekommer icke i de nuvarande domsagorna och torde ej heller med hänsyn till den ökade sportelinkomst, som måste medfölja regleringen, böra ifrågakomma för den nya domsagan. Nettobehållningen av denna kan för övrigt förutses bli av sådan storlek, att häradshövdingen därstädes icke kommer att bli berättigad till s. k. partiell löneförbättring i form av lönefyllnad och resekostnadsbidrag. Nu utgående ersättning för förlorad inteckningslösen bortfaller beträffande Gotlands södra domsaga.

Till närmare upplysning angående statsverkets årliga kostnader, fränsett dyrtids- och kristillägg, för personalen uti ifrågavarande domsagor för närvarande och efter sammanslagningen får jag hänvisa till följande uppställning:

	För närvarande	Efter samman- slagningen
Lön för 2, resp. 1 häradshövding	kronor 9,000	4,500
Tjänstgöringspenningar	» 800	800
Lönefyllnad och resekostnadsbidrag	» 2,300	—
Ersättning för förlorad inteckningslösen	» 3,225	1,700
Arvode till 2, resp. 1 förste notarie	» 4,800	2,700 ¹
Bidrag till 2 andre notaries	» 2,000 ²	2,400 ³
Summa kronor	22,125	12,100.

En årlig besparing av cirka 10,000 kronor kommer sålunda, därest sekreterare icke behöver förordnas, att uppstå för statsverket. Skulle sekreterare bli erforderliga, för vilket fall endast en andre notarie behövs, stannar besparingen vid omkring 6,800 kronor, därvid hänsyn fortfarande icke tagits till dyrtids- och kristillägg.

Reglering av Södersysslets och vissa angränsande domsagor.

Värmlands län är i judiciellt avseende indelat i sju domsagor. Av dessa omfatta Södersysslets, Nordmarks och Jösse domsagor länets västra delar. Jösse domsaga, som upplager den nordöstra delen av ifrågavarande område, gränsar i väster och sydväst till Nordmarks domsaga och i söder till Södersysslets domsaga. Denna möter med sin västra gräns den södra delen av

¹ Därav 300 kronor på grund av föreslagen arvodesreglering, se nedan.

² Medel äro f. n. beräknade för 1 andre notarie i vardera domsagan, jfr ovan sid. 3.

³ Därav 400 kronor på grund av föreslagen arvodesreglering, se nedan.

Nordmarks domsaga. Södersysslets domsaga består av två tingslag, nämligen Gillbergs tingslag och Näs tingslag, av vilka det förra omfattar norra delen av domsagan och gränsar intill Nordmarks och Jösse domsagor. Sistnämnda två domsagor bilda var för sig ett tingslag. Nordmarks domsaga har tingsställe och kansli i Årjäng, Jösse domsaga i Arvika. Gillbergs tingslag har tingsställe i Häljebol och Näs tingslag i Säffle, som även är kansliort för Södersysslets domsaga. Å samtliga tingsställen finnas tingshus. Det i Årjäng är nyuppfört och togs i bruk år 1937, de övriga, av vilka tingshuset i Arvika tillbyggt år 1939, förskriva sig från tiden omkring eller närmast efter sekelskiftet. Järnvägsförbindelse finnes från Årjäng till Arvika samt, via Åmål, till Säffle.

Södersysslets domsagas areal utgör 1,749 kvkm, därav 1,036 kvkm faller på Gillbergs tingslag. Domsagans invånarantal uppgick den 31 december 1941 till 25,945 personer, varav i Näs tingslag 13,954 personer och i Gillbergs tingslag 11,991 personer. Inom sistnämnda tingslag hade de i norra delen belägna socknarna Värmskog, Stavnäs, Högerud och Glava sammanlagt 6,661 invånare. I Nordmarks domsaga, vars areal utgör 1,753 kvkm, uppgick folkmängden vid nyssnämnda tidpunkt till 17,587 personer. Jösse domsaga slutligen räknade samtidigt 35,230 personer.

I vardera av Södersysslets och Jösse domsagor hållas årligen tjugi allmänna tingssammanträden, i Nordmarks domsaga tio dylika sammanträden. Sammanträdena fördela sig i förstnämnda domsaga lika på domsagans båda tingslag. Därutöver förekomma under sommaruppehållet mellan tingen i Jösse domsaga två, i Nordmarks domsaga ett samt i vartdera av Näs och Gillbergs tingslag ett sammanträde med tremansnämnd. I var och en av Södersysslets och Nordmarks domsagor finnas anställda en förste och en andre notarie, i Jösse domsaga därutöver ytterligare en andre notarie.

Beträffande arbetsbördan i de olika domsagorna framgår av rättsstatistiken, att under femårsperioden 1937—1941 antalet inskrivningsärenden i genomsnitt årligen utgjort, i Södersysslets domsaga 1,529, därav i Näs tingslag 888 och i Gillbergs tingslag 641, i Nordmarks domsaga 1,219 och i Jösse domsaga 1,751. För de kristiden närmast föregående åren 1937—1939 uppgingo medeltalet inskrivningsärenden till 1,462 (858 + 604) i förstnämnda domsaga samt till 1,332 resp. 2,067 i en var av sistnämnda domsagor. Antalet jorrdelningsmål och ärenden utgjorde under samma period årligen i medeltal 65 i Södersysslets domsaga, 60 i Nordmarks domsaga och 83 i Jösse domsaga.

Medeltalet genom slutligt utslag avgjorda tvistemål och brottmål framgår av följande tabell.

D o m s a g a	Åren	T v i s t e m å l		B r o t t m å l	
		Tredskovis avdömda eller omedel- bart med- givna	Övriga, d. v. s. tvistiga	S. k. straff- lagsmål (redovisade i rättsstat tab. 7, kol. 2—7)	Övriga
Södersysslets	{ 1937—1939	41	16	25	252
	{ 1937—1941	37	14	26	284
därav i Näs tingslag	{ 1937—1939	32	13	14	170
	{ 1937—1941	29	11	16	199
» » Gillbergs tingslag	{ 1937—1939	9	3	11	82
	{ 1937—1941	8	3	10	85
Nordmarks	{ 1937—1939	27	11	23	201
	{ 1937—1941	20	13	21	181
Summa	{ 1937—1939	68	27	48	453
	{ 1937—1941	57	27	47	465
Jösse	{ 1937—1939	66	54	59	607
	{ 1937—1941	65	45	61	666

Såväl Södersysslets som i all synnerhet Nordmarks domsaga höra i fråga om arbetsbörda och invånarantal till de mindre domsagorna i riket. Dessa domsagor voro också tidigare förenade i en domsaga men utbrötos ur denna gemenskap genom Kungl. Maj:ts beslut den 5 juni 1874. Sedan dess hava domsagorna bestått i sin nuvarande omfattning. Förslag till ändring däri hava dock framkommit. Den plan till rikets indelning i domsagor och tingslag, som åtföljde det den 29 augusti 1928 av särskilt tillkallade sakkunniga avgivna betänkandet angående ordnande av vissa ekonomiska och organisatoriska förhållanden vid genomförande av rättegångsreformen, upptog sålunda förslag om Värmlands läns indelning i fyra domsagor. Enligt detta förslag skulle Södersysslets, Nordmarks och Jösse domsagor sammanslås till en domkrets, benämnd Västersysslets domsaga. — I anledning av år 1930 uppkommen vakans å häradshövdingämbetet i Jösse domsaga avlät dåvarande justitieombudsmannen den 28 februari 1931 en skrivelse till Kungl. Maj:t (justitieombudsmannens ämbetsberättelse till 1932 års riksdag sid. 239 ff.), däri justitieombudsmannen — under erinran bland annat om 1926 års riksdags principuttalande till förmån för en successiv omreglering av domsagorna till större enheter — redogjorde för av honom verkställd undersökning rörande möjligheterna att genom uppdelning och sammanslagning reglera omförmälda domsagor. På anförda skäl fann sig justitieombudsmannen emellertid icke böra för det dåvarande föreslå en omreglering av domsagorna. Justitieombudsmannen framhöll, att en sådan borde få anstå till dess häradshövdingämbetet i Södersysslets domsaga bleve ledigt. I enlighet härmed prövade Kungl. Maj:t genom beslut den 29 maj 1931 åtgärd för omreglering av dom-

sagorna icke böra för det dåvarande vidtagas, varefter häradshövdingämbetet i Jösse domsaga återbesattes.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 juni 1939 har *riksdagens justitieombudsman* — sedan Kungl. Maj:t den 19 maj 1939 beviljat dåvarande häradshövdingen i Södersysslets domsaga avsked från häradshövdingämbetet och i sammanhang därmed förordnat, att med åtgärder för återbesättning av häradshövdingämbetet i nämnda domsaga skulle tillsvidare anstå — ånyo upptagit frågan om en reglering av domsagorna i västra Värmland. Därvid har justitieombudsmannen till en början erinrat, att processlagberedningen i sitt den 29 november 1938 avgivna betänkande med förslag till rättegångsbalk framhållit, att beträffande de mindre domsagorna borde liksom hittills en successiv reglering av deras områden äga rum. Härtill ville justitieombudsmannen visserligen anmärka att, då det icke förefölle osannolikt att rättegångsreformens genomförande komme att medföra ökad arbetsbelastning för underrätterna, starka skäl talade för att tillsvidare i avvaktan på berörda reform iakttaga stor försiktighet i fråga om nuvarande domsagors omreglering till större enheter. Dylik omreglering syntes därför för närvarande böra ifrågakomma endast i undantagsfall. Ett sådant torde emellertid få anses föreligga beträffande de ovannämnda domsagorna, av vilka Nordmarks är den till folkmängden minsta av rikets domsagor.

Bästa sättet för omreglering av ifrågavarande domsagor har justitieombudsmannen funnit vara svårt att bedöma utan en mera ingående undersökning. Han har emellertid ifrågasatt om icke den lämpligaste lösningen skulle uppnås genom sammanslagning av Nordmarks domsaga och Södersysslets domsaga med undantag av de fyra nordligaste socknarna av Gillbergs tingslag, nämligen Glava, Högerud, Stavnäs och Värmskog. Dessa socknar borde i så fall införlivas med Jösse domsaga.

Beträffande tingslagsindelningen i de ifrågasatta domsagorna har justitieombudsmannen, vad till en början angår Jösse domsaga, funnit tämligen självklart, att denna domsaga även efter överföring till densamma av de nordligaste socknarna i Gillbergs härad fortfarande borde utgöra ett enda tingslag. Beträffande däremot den föreslagna Västersysslets domsaga torde, ehuru väl det sedan gammalt varit ett önskemål att varje domsaga skulle utgöra allenast ett tingslag, med hänsyn såväl till kommunikationerna som befolkningens kända önskemål Nordmarks härad tillsvidare böra bestå såsom särskilt tingslag med tingsställe såsom för närvarande i Årjäng. Ett andra tingslag borde bildas av nuvarande Näs tingslag och den i domsagan ingående delen av Gillbergs tingslag, d. v. s. de sydligaste socknarna av detta tingslag. Tingsställe för det sålunda nybildade tingslaget borde uppenbarligen bli Näs tingslags nuvarande tingsställe, d. v. s. Säffle. För invånarna i berörda socknar, som nu hade tingsställe i Häljebol, syntes det närmast bli till fördel att få sitt tingsställe i Säffle, som för dem torde utgöra en betydelsefull avsättnings- och inköpsort och som de alltså för annat ändamål än tingsuppvaktning hade anledning besöka. Den ifrågasatta omregleringen borde, framhåller justitieombudsmannen, givetvis icke få med-

föra minskning av det nuvarande antalet rättegångstillfällen i tingslagen. I vartdera tingslaget i den föreslagna Västersysslets domsaga borde därför årligen hållas tio allmänna sammanträden och ett sammanträde med tre-mansnämnd.

Kansliet i sistnämnda domsaga syntes, framhåller justitieombudsman-nen slutligen, böra förläggas till Södersysslets domsagas kansliort, Säffle. För invånarna i Nordmarks domsaga komme väl kansliets förflyttning från År-jäng till Säffle att medföra en försämring. Emellertid torde olägenheten här-av icke bliva av så stor betydelse, att den kunde anses uppväga de fördelar, som i andra avseenden skulle bliva en följd av den föreslagna domsagoregle-ringen. Flertalet ärenden hos domhavanden mellan tingssammanträdena tor-de kunna uträttas per post eller telefon.

Över justitieombudsmannens framställning har, på grund av remiss, Svea hovrätt, efter hörande av tingslagsborna, häradsrätterna och domhavandena i de berörda domsagorna ävensom länsstyrelsen i Värmlands län, avgivit ut-låtande i skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 oktober 1939.

Justitieombudsmannens regleringsförslag har avstyrkts av *tingslagsborna* och *häradsrätterna i Södersysslets domsaga* — därvid enhällighet härom lik-väl icke rått — och av *tingslagsborna i Nordmarks domsaga* men tillstyrkts eller lämnats utan erinran av *häradsrätten i sistnämnda domsaga* samt av *tingslagsborna och häradsrätten i Jösse domsaga*.

Näs tingslagsbor och häradsrätt hava därvid såsom huvud-skäl mot förslaget framhållit, att ett genomförande av detsamma skulle nöd-vändiggör antingen en omfattande ombyggnad av nuvarande tingshuset i Säffle eller också byggande av nytt tingshus därstädes för det utökade tings-laget, en kostnad som kunde besparas — åtminstone för en tidrymd av 5 å 6 år — om nuvarande indelning bibehölles.

Nordmarks tingslagsbor hava — under erinran om Kungl. Maj:ts beslut den 15 april 1932, varigenom hinder förklarats icke föreligga för länsstyrelsen att pröva och avgöra huruvida och i vilken omfattning ifrå-gasatt uppförande av nytt tingshus i Årjäng för domsagan borde komma till stånd, samt att sedermera för ändamålet beviljats bidrag av statsmedel med ett belopp av 32,800 kronor — å tingshusstämma den 29 augusti 1939 fram-hållit, att häradsborna satte stort värde på att hava domarkansliet förlagt till Årjäng, som vore en central och lättåtkomlig plats inom häradet, att upp-förandet av det nya tingshuset dragit en högst betungande kostnad, att do-markkansliet vore i allo förstklassigt och synnerligen ändamålsenligt, att tings-huset i Säffle däremot icke vore i det skick, att däri, utan kostsamma om-ändringar, kunde inrymmas kansli för den av justitieombudsmannen före-slagna domsagan, att de tingshusbyggnadsskyldige i Nordmarks härad, om justitieombudsmannens förslag vunno bifall, tydligtvis bleve skyldiga att del-taga i kostnaden för tillskapandet och driften av kansliet i Säffle och att det förstklassiga kansliet i Årjäng under sådana förhållanden komme att stå oan-vänt och till ingen nytta.

Ytterligare hava ombud för samtliga kommuner i Nord-marks domsaga i en till Kungl. Maj:t den 5 december 1939 ingiven skrift — under hemställan att domsagan alltjämt måtte få bestå — anfört bland annat:

Häradet har nu så länge haft förmånen att få utgöra en särskild domsaga och detta har utgjort ett starkt sammanhängande band mellan de olika sock-

narna. En dylik sammanhållning kan otvivelaktigt i många fall anses vara av stor betydelse. Detta samband mellan häradets olika delar framhäves ytterligare av geografiska förhållanden. Häradet utgör nämligen ett ganska väl markerat och naturligt helt, som från angränsande tätare bebyggda trakter skiljes genom stora skogar. Visserligen är domsagans invånareantal bland de minsta, men domsagans ytinnehåll hör till de största. Till ytan är den större än både Jösse och Södersysslets domsagor. Den består av 11 socknar, vilka tillsammans hava en areal av 203,000 hektar, med icke mindre än 3,690 ägotalter, vilket gör att bland länets domsagor upptager Nordmarks domsaga den största plats ifråga om lagfartsärenden. Dess sträckning i norr och söder längs norska gränsen är fågelvägen över 100 km och bebyggelsen är mycket vidsträckt. Inom domsagan finnas ett flertal framåtsträvande större samhällen, såsom municipalsamhället Årjäng, vilket den 1 jan. 1941 blir köping, och industrisamhällena Lennartsfors, Töcksfors, Skillingsfors och Koppom. Nuvarande järnvägsförbindelser äro lagda för besök i Årjäng och Arvika, under det man från större delen av häradet ej per järnväg kan komma till Säffle och tillbaka samma dag. Bussförbindelserna äro också planerade för besök i Årjäng och Arvika. Från norra, västra och södra delarna av häradet kan man icke resa per buss till Säffle och tillbaka på dagen. På grund av det avskilda läget skulle befolkningen, såvida kansliet flyttades till Säffle, få vidkännas väsentligt ökade kostnader genom dyrbara resor, uppehåll och övernattning därstädes. Dessa dåliga förbindelser till den föreslagna kansliorten och det förhållandet att innevånarna i norra delen av häradet skulle tvingas att för kansliärenden resa den c:a 14 mil långa vägen till Säffle, dit för dem inga övriga intressen kunna förekomma, synas skarpt tala mot det gjorda förslaget.

I fråga om det tillstyrkande yttrandet av Nordmarks domsagas häradsrätt är att märka, att detta dikterats av häradshövdingen med instämmande av en nämndeman. Övriga nämndemän hava däremot avstyrkt regleringsförslaget under framhållande av liknande synpunkter som tingslagsborna. Den nämndeman, som instämt med häradshövdingen, har anfört, att han, som under tio år varit nämndeman för Järnskogs socken, inlämnat 70 à 80 procent av från socknen härrörande lagfarts- och övriga handlingar för behandling å domsagokansliet utan att därför behöva göra resor mellan tingsmanträdena. Hade i något fall saken varit brådskande, hade för kommunikation med domsagokansliet post eller telefon anlitats. I följd härav kunde han ej i likhet med övriga nämndemän och ombuden för de tingshusbyggnadsskyldige anse, att en förflyttning av domsagans kansli hade sådan betydelse som dessa tillmätt densamma.

Domhavandena hava samtliga tillstyrkt regleringsförslaget i dess helhet.

Länsstyrelsen har funnit övervägande skäl tala för att åtgärd för omreglering av ifrågavarande domsagor för närvarande icke borde vidtagas. Länsstyrelsen har därvid framhållit att befolkningen i Nordmarks domsaga nyligen, i tillförsikt att de skulle få behålla sin domsaga, lämnat sin medverkan vid tillkomsten av ett dyrbart och modernt tingshus och därför icke borde nödgas deltaga i kostnaden för ombyggnad av åtminstone kanslilokalerna i tinghuset i Säffle. Kansliortens förläggande till Säffle torde även, anmärker länsstyrelsen vidare, medföra olägenheter för befolkningen i Nordmarks domsaga. Denna befolkning hade nämligen icke några förbindelser med Säffle av nämnvärd omfattning utan hade sina förbindelser huvudsakligen med Årjäng. En annan omständighet som enligt länsstyrelsens mening komme den

föreslagna omregleringen att synas mindre lämplig vore, att Gillbergs landsfiskalsdistrikt omfattade såväl socknar som skulle överflyttas till Jösse domsaga som socknar, vilka skulle förenas med Näs härad. Då arbetsbördan i detta landsfiskalsdistrikt redan nu vore i största laget, skulle omregleringen, med därav följande skyldighet för landsfiskalen att uppvakta vid två häradsrätter, nödvändiggöra en utökning av personalen i landsfiskalsdistriktet. Enligt den nuvarande vägorganisationen i länet tillhörde nämnda landsfiskalsdistrikt i sin helhet Södersysslets vägdistrikt. Efter den föreslagna regleringens genomförande skulle landsfiskalsdistriktet uppdelas å Södersysslets och Jösse vägdistrikt, vilket likaledes skulle vara en olägenhet. Ur länets synpunkt vore det slutligen icke önskvärt att antalet ordinarie häradshövdingar minskades.

Svea hovrätt har i sitt förberörda yttrande den 24 oktober 1939 funnit övervägande skäl tala för uppskov med ifrågavarande domsagoreglering i avvaktan på erfarenhet av rättegångsreformens inverkan på arbetsbelastningen. Hovrätten har därvid uttalat, att hovrätten — som i princip anslöte sig till justitieombudsmannens uttalande att i avbidan på dylik erfarenhet omreglering av domsagor endast i undantagsfall borde förekomma — ej funnit skäl föreligga att för nu ifrågakomna domsagor göra ett undantag. Till närmare utveckling av sin ståndpunkt härutinnan har hovrätten anfört bland annat:

Befolkningen i Nordmarks domsaga har vid upprepade tillfällen givit till känna en synbarligen fast rotad önskan att domsagan måtte bibehållas i oförändrat skick. Åt uttalanden av denna art bör väl i allmänhet ej tillmätas avgörande betydelse. I förevarande fall tillkommer en särskild omständighet, ägnad att öka betänkligheterna emot en domsagoreglering i uppenbar strid mot befolkningens vilja. Såsom på skilda stadier av ärendets behandling framhållits har nyligen för jämförelsevis betydande kostnad ett fullt tidsenligt tingshus, inrymmande jämväl ändamålsenliga kanslilokaler och bostäder för den rättsbildade personalen, uppförts i Årjäng, den centralt belägna huvudorten i Nordmarks domsaga. Den omständigheten att Kungl. Maj:t prövat hinder ej möta mot uppförande av nytt tingshus för domsagan och jämväl lämnat statsbidrag för ändamålet, oaktat vakans å häradshövdingeämbetet i Södersysslets domsaga var nära förestående, läser hava av de tingshusbyggnadsskyldige så uppfattats, att de vid ärendets behandling kunde utgå ifrån att Årjäng skulle förbliva domsagans kansliort. Det skulle därför väcka stark misstämning, om nu — föga mer än två år efter det nya tingshusets färdigställande — åtgärder vidtoges för domsagans sammanslagning med större delen av Södersysslets domsaga och för kansliets förflyttande till Säffle, dit landsvägsförbindelsen är från Årjäng omkring sju och en halv mil och från Nordmarks domsagas norra gräns omkring fjorton mil. Det är att märka, att för anordnande av tidsenliga kanslilokaler för den nya domsagan betydande kostnad måste nedläggas på tingshuset i Säffle och att de tingshusbyggnadsskyldige i Nordmarks domsaga bleve nödsakade att deltaga i dessa kostnader. Att åter förlägga den nya domsagans kansli till Årjäng vore med hänsyn särskilt till denna Orts mindre centrala läge inom domsagan icke lämpligt.

I Nordmarks domsaga är arbetsbördan större än den låga befolkningssiffran kunde giva anledning antaga; om denna domsaga torde gälla vad beträffande Södersysslets domsaga yttrats av t. f. domhavanden därstädes, nämli-

gen att domsagan i varje fall till dess de nya fastighetsböckerna färdigställts får anses giva häradshövdingen tillräcklig sysselsättning. Enligt de i början av innevarande år lämnade uppgifterna rörande arbetet med uppläggande av nämnda böcker kan detta arbete i Södersysslets domsaga beräknas vara slutfört år 1945. För Nordmarks domsaga, där häradshövdingen tidigare av hälsoskäl varit befriad från detta arbete och enligt egen uppgift för närvarande av samma skäl är förhindrad att mera ingående syssla därmed, har tiden för böckernas färdigställande ej kunnat av honom beräknas. I Jösse domsaga beräknas arbetet vara slutfört år 1944, detta dock endast under förutsättning att årligen under minst fyra månader biträde från hovrätten medverkar. Del är synnerligen önskvärt att de nya böckerna föreligga färdiga vid tiden för rättegångsreformens genomförande, och åtminstone under en tid framåt torde av flera skäl hovrätternas arbetskrafter bära i minsta möjliga omfattning tagas i anspråk för ifrågavarande ändamål. Om den föreslagna domsagoregleringen genomfördes, skulle sannolikt betydande svårigheter uppstå att i tid färdigställa fastighetsböckerna för hela området.

Därest emellertid, framhåller hovrätten, en domsagoreglering redan nu skulle komma till stånd, torde densamma bära genomföras i enlighet med justitiombudsmannens förslag.

I skrivelse den 13 november 1941 har häradshövdingen i Nordmarks domsaga anmält, att arbetet med uppläggande av nya fastighetsböcker för domsagan avslutats under oktober samma år.

Kungl. Maj:t har vidare den 19 december 1941 utnämnt och transporterat häradshövdingen i nyssnämnda domsaga att från och med den 1 januari 1942 vara häradshövding i annan domsaga, i samband varmed förordnats att med åtgärder för återbesättande av häradshövdingämbetet i Nordmarks domsaga skulle tillsvidare anstå.

Sedan Kungl. Maj:t i anledning av berörda omständigheter genom remiss anbefallt *Svea hovrätt* att inkomma med förnyat utlåtande i ärendet, har hovrätten i skrivelse den 22 januari 1942 anfört följande.

Sedan hovrätten den 24 oktober 1939 utlät sig i ärendet, hava i vissa hänseenden förutsättningarna för bedömandet ändrats.

Å häradshövdingämbetet i Nordmarks domsaga har vakans uppstått. I två av de tre domsagor, som beröras av omregleringen, är sålunda häradshövdingeämbetet ledigt. Ur rättsvårdens synpunkt är det ägnat att väcka betänkligheter, att häradshövdingämbete under längre tid står vakant. Det är sålunda önskvärt, att regleringsfrågan snarast möjligt vinner sin lösning. Träffas härvid avgörandet i den riktningen, att den judiciella indelningen får fortbestå oförändrad och sålunda häradshövdingämbetena i Nordmarks och Södersysslets domsagor erhålla ordinarie innehavare, kommer det sannolikt att dröja länge, innan tillfälle erbjuder sig att ånyo upptaga frågan om en omreglering av domsagorna i västra Värmland.

I sitt tidigare utlåtande stannade hovrätten vid den meningen, att övervägande skäl talade för att med avgörandet av frågan om en omreglering finge anstå. Såsom skäl för denna ståndpunkt åberopades bland annat, att även beträffande de båda mindre domsagorna, Nordmarks och Södersysslets, häradshövdingen hade tillräcklig sysselsättning i varje fall till dess de nya fastighetsböckerna färdigställts; att dessa böcker borde föreligga färdiga vid tiden för rättegångsreformens genomförande; samt att, om den föreslagna regleringen komme till stånd, sannolikt betydande svårigheter skulle uppstå att i tid färdigställa fastighetsböckerna för hela området. Nu-

mera har det emellertid visat sig, att arbetet med fastighetsböckerna fortskridit snabbare än hovrätten med hänsyn till de år 1939 föreliggande uppgifterna hade anledning antaga. I Nordmarks domsaga fullbordades arbetet i oktober 1941, i Jösse domsaga kan det beräknas vara avslutat senast den 30 juni 1943 och i Södersysslets domsaga före sistnämnda års utgång. Om den föreslagna regleringen genomfördes vid årsskiftet 1942—1943, skulle då så ringa del av detta arbete återstå, att det med visshet kunde beräknas bliva fullbordat innan det på riksdagens prövning beroende förslaget till rättegångsbalk hunnit träda i tillämpning. Ur nu förevarande synpunkt möter sålunda ej längre något hinder för regleringens genomförande.

Sedan nya fastighetsböcker blivit upplagda, kan det knappast förväntas, att de båda mindre domsagorna var för sig komma att erbjuda tillräckliga arbetsuppgifter för en jurist med sådana kvalifikationer som en häradshövding bör äga. Upprätthållandet av den bestående indelningen skulle sålunda innebära ett visst slöseri med högt kvalificerad arbetskraft. Om 1937 års domsagoutrednings förslag till omorganisation av domsagoförvaltningen genomföres, kommer också den merkostnad för statsverket, som den nuvarande domsagoindelningen skulle medföra i jämförelse med den av justitieombudsmannen föreslagna, att avsevärt ökas. Tydligt är även, att en domare i en större domsaga vinner en mera allsidig erfarenhet och att göromålen där kunna på lämpligare sätt fördelas mellan häradshövdingen och hans biträden.

En omständighet, som väcker tvekan om lämpligheten att genom återbesättande av de lediga häradshövdingämbetena fastslå den nuvarande ordningen för lång tid framåt, är även den fortgående minskningen av folkmängden i Nordmarks och Södersysslets domsagor. Folkmängden har från 1910 till 1940 sjunkit i Nordmarks domsaga från 19 843 personer till 17,698, i Södersysslets domsaga från 27,293 till 26,229. Minskningen har fortgått oavbrutet, i Nordmarks domsaga sedan 1933, då siffran var 18,834, och i Södersysslets domsaga sedan 1935, då den var 27,457. I Jösse domsaga steg folkmängden mellan 1910 och 1925 från 33,084 personer till 35,043 och har sedan varit tämligen stationär. År 1940 uppgick den till 35,139.

En omständighet som åberopats emot omregleringen är den betydande utsträckning, som Västersysslets domsaga skulle få. Vid jämförelse med förhållandena på andra håll i landet, finner hovrätten, att åt denna synpunkt ej bör tillmätas avgörande betydelse. Om i enlighet med förslaget den nya domsagans kansli förlägges till Säffle, uppstå väl vissa olägenheter för befolkningen i Nordmarks härad, men förutsatt att detta bibehålles såsom särskilt tingslag med tingsställe i Årjäng och tio allmänna sammanträden årligen, bli olägenheterna ej stora.

Enligt hovrättens mening möter det numera ur rättsvårdens synpunkt överhuvud ej hinder mot förslagets genomförande.

Såsom i hovrättens tidigare utlåtande framhållits, har emellertid förslaget väckt stark och allmän misstänkning bland befolkningen i Nordmarks härad. Det torde ej ankomma på hovrätten att bedöma, huruvida detta motstånd, vars främsta orsak berörs i utlåtandet, bör få föranleda, att frågan om domsagoreglering för närvarande får förfalla.

Ombud för samtliga kommuner i Nordmarks domsaga hava därefter den 4 februari 1942 ingivit ytterligare en skrift i ärendet, däri ombuden på huvudsakligen av dem tidigare anförda skäl hemställt att Kungl. Maj:t ville låta vid den nuvarande indelningen bero. I skriften har tillika upplysts, att som de lokala förhållandena i Årjäng medfört den olägenheten, att häradshövdingen icke kunnat erhålla bostad därstädes, domsagoborna som ett

bevis på befolkningens redobogenhet att undanröja alla svårigheter och ordna allt på bästa sätt beslutat uppföra särskild bostad åt häradshövdingen.

Departementschefen har i ärendet anfört följande.

När jag nu går att taga ställning till förevarande regleringsfråga, vill jag till en början ånyo erinra om den av statsmakterna antagna grundsatsen, att en successiv omreglering av de mindre domsagorna till större enheter bör äga rum. Jag vill emellertid, på sätt justitieombudsmannen anfört, understryka att man för närvarande bör i avbidan på erfarenhet om verkningarna av den förestående rättegångsreformen iakttaga stor varsamhet i fråga om domsagoregleringar. Den verkställda utredningen ger dock enligt min mening otvetydigt vid handen, att Södersysslets och Nordmarks domsagor var för sig icke kunna erbjuda tillräckliga arbetsuppgifter för en häradshövding, vare sig under nuvarande förhållanden eller efter genomförande av rättegångsreformen. Det huvudsakliga hinder, som tidigare ansetts ur rättsvårdens synpunkt föreligga mot företagande av en reglering av nämnda domsagor eller att man borde avvakta färdigställandet av de nya fastighetsböckerna, föreligger ej längre, sedan detta arbete numera avslutats beträffande Nordmarks domsaga och, enligt vad jag inhämtat, beträffande Södersysslets domsaga fortskridit så långt, att det kan väntas bli slutfört senast i början av år 1943. Domsagorna böra sålunda underkastas reglering.

Angående sättet härför föreligger endast ett förslag, det av justitieombudsmannen framlagda, vilket innebär en uppdelning av Södersysslets domsaga å Nordmarks och Jösse domsagor. Justitieombudsmannen har därvid själv framhållit, att utan närmare undersökning bästa sättet för regleringen vore svårt att bedöma. Mot förslaget hava av de därav närmast berörda tingsmenigheterna rests invändningar av, såsom i ärendet framgår, huvudsakligen ekonomisk art. Länsstyrelsen i Värmlands län har därutöver yppat betänkligheter mot förslaget i juridiskt-administrativt avseende, hänförande sig till det förhållandet att genom Gillbergs tingslags uppdelning å olika domsagor olägenheter skulle uppstå för åklagar- och vägväsendet i länet. Gillbergs landsfiskalsdistrikt sammanfaller nämligen med det nuvarande tingslaget och ingår i sin helhet i Södersysslets vägdistrikt. Olägenheter av förstnämnda slag, vilka dock pläga vara av övergående betydelse, kunna vid indelningsändringar sällan helt undgås. En lösning bör emellertid eftersträvas, som så långt möjligt är minskar de ekonomiska olägenheterna. Detta kan i förevarande fall ske genom att Gillbergs tingslag i sin helhet får ingå i en och samma domkrets. Därvid uppnås även den fördelen, att de av länsstyrelsen anmärkta juridiskt-administrativa svårigheterna bortfalla. Överhuvud taget anser jag, att rubbning i äldre tingslags omfattning icke bör utan tvingande skäl äga rum.

Då det alltså gäller att, utan sönderbrytande av bestående tingslagsindelning, inplacera Södersysslets och Nordmarks domsagor i större judiciella enheter kunna följande olika utvägar tänkas. En utväg vore att uppdelas Södersysslets domsaga å Nordmarks och den jämväl angränsande Mellansysslets domsaga sålunda, att till den förra domsagan överfördes Gillbergs tingslag och till denna senare domsagan Näs tingslag. Härigenom skulle emellertid Mellansysslets redan nu arbetstyngda domsaga erhålla en sådan storlek, omkring 55,500 invånare, och arbetsbörda, att detta alternativs genomförande icke synes böra komma ifråga. En annan utväg vore att samman slå Nordmarks och Jösse domsagor. Frånsett att Södersysslets domsaga härigenom skulle lämnas orubbad, vilket såsom jag redan framhållit icke ur rättsvårdens synpunkt är önskvärt, kan mot en dylik reglering riktas samma invändning som mot tillskapandet av en förstorad Mel-

lansysslets domsaga, nämligen att den utökade Jössedomsgagan med ett invånarantal av omkring 52,800 personer komme att bliva alltför arbetskrävande. Ej heller sistnämnda alternativ synes därför böra förekomma till närmare övervägande. Återstår vid sådant förhållande den för övrigt närmast till hands liggande utvägen att återföreana Södersysslets och Nordmarks domsagor i den judiciella gemenskap, vari de före år 1874 befunno sig. Härvid bör Nordmarks domsaga fortfarande bilda eget tingslag med tingsställe i Årjäng, under det att Näs och Gillbergs tingslag böra sammanslås till ett tingslag med bibehållande av nuvarande tingsställen, Säffle och Häljebol, och med tingssammanträden å dessa platser alternerande. Kansliet för den nya domsgagan synes böra förläggas till den mest centrala större orten i domsgagan eller Säffle. Vål kommer vid sistnämnda förhållande befolkningen i Nordmarks domsaga att erhålla längre väg till domarekansliet än för närvarande, varjämte nuvarande kansliutrymmen i tingshuset i Årjäng komma att bliva för sådant ändamål outnyttjade. Förstnämnda olägenhet torde emellertid icke med nutida kommunikationer komma att kännas alltför betungande, helst besöksfrekvensen å domsagokansliet i Årjäng, enligt vad i ärendet upplysts, icke varit särdeles livlig. Olägenheten kan för övrigt betydligt minskas, om, såsom jag har för avsikt att taga under övervägande, häradshövdingen ålägges att jämvål mellan tingssammanträdena hålla mottagning i Årjäng för den rättssökande allmänheten. I fråga om kanslilokalerna lærer säkerligen tillfälle till dessas uthyrning för kommunalt eller annat ändamål yppa sig i den nybildade köpingen Årjäng, vilken, enligt vad jag inhämtat, hittills endast provisoriskt ordnat sitt lokalbehov. I detta sammanhang vill jag för övrigt framhålla, att Nordmarks tingshusbyggnadsskyldige haft den i förhållande till rikets övriga tingslag ganska enastående förmånen att för sitt tingshusbygge, vilket utfördes under rådande svår arbetslöshet, åtnjuta ett icke obetydligt statsbidrag från anslaget till kommunala beredskapsarbeten. Vad angår den uttalade farhågan att Nordmarks tingslagsbor skulle bliva nödsakade bidra till kostnaderna för erforderlig utvidgning av kansli- och arkivlokalerna i Säffle, torde, även om dylik skyldighet enligt kommande lagstiftning skulle kunna åläggas tingslagsborna, frågan härom icke kunna bliva av större ekonomisk betydelse. För tingslagsborna i nuvarande Södersysslets domsaga lærer vål genom indelningsändringen uppstå vissa kostnader för upprustning av kansliet i Säffle, men då oavsett regleringen vissa utgifter härför upplysts vara ofrånkomliga, synes detta förhållande icke böra få utgöra skål mot regleringen.

Återstår att undersöka, huruvida ur arbetsbördans synpunkt hinder bör anses föreligga mot förening av Södersysslets och Nordmarks domsagor. Härvid är att märka, att därest föreningen varit genomförd redan den 1 januari 1937, skulle under treårsperioden 1937—1939, såsom framgår av de förut anförda statistiska uppgifterna, i den nya domsgagan hava handlagts i medeltal årligen 2,794 inskrivningsärenden samt genom slutligt utslag avgjorts i medeltal årligen 27 tvistiga civilmål, 48 s. k. strafflagsmål och 453 andra brottmål. För femårsperioden 1937—1941 skulle siffrorna hava varit i stort sett desamma. De angivna talen antyda en arbetsbörda något lägre än i den föreslagna nya Gotlandsdomsgagan. Ej heller i fråga om folkmängden, som den 31 december 1941 skulle utgjort omkring 43,500 personer, når Södersysslets-Nordmarksdomsgagan upp till motsvarande tal i Gotlandsdomsgagan. Av de anförda siffrorna framgår sålunda, att den nya domsgagan i ännu mindre grad än Gotlandsdomsgagan i fråga om arbetsmängd och invånarantal kommer att avvika från vad härutinnan bör anses normalt. Vål torde, med hänsyn till den tingsordning som synes bliva erforderlig i den nya Värmlandsdomsgagan och vartill jag i det följande närmare återkommer, böra i densamma

anställas en sekreterare, men denna åtgärd är ingalunda till olägenhet för domkretsen utan ägnad att åt densamma förbehålla bästa möjliga rättsvård.

Med hänsyn till vad jag sålunda anfört och då befogade invändningar i övrigt mot här ifrågavarande regleringsförslag icke synas kunna göras, förordar jag, att Södersysslets och Nordmarks domsagor på sätt jag angivit förenas till en domsaga. Denna synes, såsom justitieombudsmannen föreslagit, böra benämnas Västersysslets domsaga och de däri ingående två tingslagen Södersysslets tingslag och Nordmarks tingslag.

I fråga om tingsordningen i domsagan torde i Södersysslets tingslag böra hållas femton allmänna tingssammanträden årligen, därav tio, i huvudsak avsedda för Näs nuvarande tingslag, å tingsstället i Säffle och fem, i huvudsak avsedda för Gillbergs nuvarande tingslag, å tingsstället i Häljebol. Tingsordningen i Södersysslets tingslag skulle därigenom bli analog med den som gäller för Hallsbergs tingslag av Västerbäckens domsaga. Beträffande Nordmarks tingslag bör antalet allmänna sammanträden bibehållas vid det nuvarande eller tio om året.

Till förmån för den av mig nu föreslagna domsagoregleringen talar ock, att dess genomförande skulle — såsom i det följande närmare kommer att uppvisas — redan under nuvarande avlöningssystem för domsagopersonalen medföra en icke oväsentlig minskning i statsverkets kostnader för domstolsorganisationen. Den förändrade indelningen föreslår jag skola träda i tillämpning den 1 januari 1943.

Beträffande tjänstgöringspenningarna åt häradshövdingen i Västersysslets domsaga synas desamma lämpligen böra bestämmas till 2,100 kronor eller det belopp som i sådant avseende utgår i Nordmarks domsaga. Något förvaltningsbidrag torde med hänsyn till den ökade sportelinkomst, som måste medfölja regleringen, icke böra ifrågakomma. Nettobehållningen av domsagan kan för övrigt väntas bli så stor, att häradshövdingen därstädes icke kommer att bli berättigad till s. k. partiell löneförbättring i form av lönefyllnad och resekostnadsbidrag. Nuvarande ersättning för förlorad inteckningslösen i Södersysslets och Nordmarks domsagor kan indragas med 1943 års ingång.

Till närmare upplysning angående statsverkets årliga kostnader, fränsett dyrtids- och kristillägg, för personalen uti ifrågavarande domsagor för närvarande och efter sammanslagningen får jag hänvisa till följande uppställning:

	För närvarande	Efter samman- slagningen
Lön för 2, resp. 1 häradshövding kronor	9,000	4,500
Tjänstgöringspenningar »	3,800	2,100
Förvaltningskostnadsbidrag »	400	—
Lönefyllnad och resekostnadsbidrag »	2,500	—
Ersättning för förlorad inteckningslösen . . »	1,550	—
Arvode till sekreterare »	—	4,250
» » 2, resp. 1 förste notarie »	4,800	2,700 ¹
Bidrag » 2, resp. 1 andre notarie »	2,000	1,200 ²
Summa kronor	24,050	14,750

En årlig besparing på omkring 9,300 kronor kommer sålunda att uppstå för statsverket.

¹ Därav 300 kronor på grund av föreslagen arvodesreglering, se nedan.

² Därav 200 kronor på grund av föreslagen arvodesreglering, se nedan.

Arvodesreglering för domsagonotarierna.

Enligt kungörelsen den 26 maj 1933 (nr 310) angående å domsagas kansli anställda rättsbildade biträdens avlöningsförhållanden m. m. äger förste notarie av statsmedel i årligt arvode åtnjuta i allmänhet 2,400 kronor, dock att arvodet till förste notarie i Härjedalens domsaga samt i domsaga under hovrätten för Övre Norrland utgår med 2,700 kronor. För andre notarie utgör arvodet 1,800 kronor respektive 2,000 kronor i nyssberörda domsagor. Till andre notaries arvode bidrager häradshövdingen med ett belopp av 800 kronor, och gäldas återstående delen av statsmedel. Berörda arvoden hava utgått med oförändrade belopp alltsedan den 1 juli 1920. Å arvoden utgår dyrtidstillägg enligt de för oreglerade verk gällande grunderna, sålunda vid det för dessa verk numera gällande högsta indextal av 188 med 44 procent. Kristillägg åtnjutes däremot icke, i följd varav sammanlagda ersättningen utgör, för förste notarie i allmänhet 288 kronor i månaden och för andre notarie i allmänhet 216 kronor i månaden.

Med hänsyn till att den lönereglering för domsagopersonalen, varom förslag torde komma att föreläggas riksdagen, icke är avsedd att genomföras förrän från och med budgetåret 1943/44 har frågan om beredande av *kristillägg* åt domsagonotarierna ansetts böra bringas till en provisorisk lösning. Enligt föreliggande förslag skall från och med den 1 juli 1942 en mot kristillägg om 12 procent svarande förhöjning äga rum av berörda arvoden. Sålunda föreslås, att arvodet till förste notarie bestämmes till i runt tal 3,000 kronor i Härjedalens domsaga och i domsagorna under hovrätten för Övre Norrland samt till 2,700 kronor i övriga domsagor. Beträffande andre notarierna föreslås arvodesbeloppen bliva 2,200 respektive 2,000 kronor. I sistnämnda fall avses häradshövdingens bidrag skola utgå med oförändrat belopp, 800 kronor, samt förhöjningen sålunda helt stanna å statsverket. Med dyrtidstillägg skulle den månatliga ersättningen härefter bli, till förste notarie minst 324 kronor och till andre notarie minst 240 kronor. Kostnaden för den sålunda föreslagna arvodesregleringen belöper sig till 70,700 kronor, varvid beaktats att, vid bifall till förslaget om reglering av vissa domsagor, vissa notariebefattningar komma att från och med den 1 januari 1943 indragas.

Anslagsberäkningen.

Anslaget till Häradsrätterna: Avlöningar är i gällande riksstat uppfört med 1,867,000 kronor.

I fråga om anslagsbehovet för nästkommande budgetår har *departementschefen* anfört följande.

Beträffande anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat bör, vid bifall till de i det föregående föreslagna domsagoregleringarna, den däri ingående delposten lön, tjänstgöringspenningar och förvaltningsbidrag nedsättas med

$$\frac{(4,500 + 4,500 + 1,700 + 400)}{2} = 5,550 \text{ eller i avjämnat tal } 5,500 \text{ kronor}$$

till 705,500 kronor. Då den återstående delposten ersättning till vissa vikarier för häradshövdingar torde bära bibehållas vid oförändrat belopp, 50,000 kronor, blir anslagspostens slutsumma följaktligen 755,500 kronor.

För arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t bör liksom hittills avses 2,800 kronor. Beloppet motsvarar de sammanlagda arvoden till tingstolkarna i vissa domsagor med finsktalande befolkning.

Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal är för innevarande budgetår beräknad med hänsyn till att i rikets domsagor skola vara anställda, förutom chefen för inskrivningsavdelningen i Södra Roslags domsaga, 52 sekreterare, därav högst 8 med avlöning såsom assessor i hovrätt, 117 förste notarier och 180 andre notarier. Inskrivningsavdelningen i Södra Roslags domsaga, om vars upprätthållande beslut under senare år fattats för ett år i sänder, torde — med oförändrad organisation och arbetsuppgift — bära fortvara jämväl under budgetåret 1942/43 (jfr prop. nr 227/1939 sid. 24 f.). Under delposten till grundavlöningar m. m. torde i anledning av förslaget om reglering av vissa domsagor behov yppas av åtminstone ytterligare en sekreterare från och med den 1 januari 1943. Då emellertid under innevarande budgetår de för avlöning till sekreterare beräknade medlen icke behövt tagas i anspråk i full utsträckning (avlöning utgår för närvarande endast till 50 sekreterare för år räknat) samt anledning saknas till antagande att under nästa budgetår behovet härutinnan skall bli större än för närvarande, torde i anledning av domsagoregleringarna ingen ytterligare medelsanvisning erfordras för nämnda ändamål. Inom justitiedepartementet pågå emellertid utredningar om vissa städers förenande med domsaga, vilka, därest dylik förening skulle ske, torde medföra att i åtminstone två fall behov av sekreterare skulle inställa sig för de på sådant sätt utökade domsagorna. Med anledning härav torde försiktigheten bjuda att, som nämnda regleringar kunna tänkas genomförda med 1943 års ingång, beräkna medel till ännu en sekreterare. Härför synes bära avses ett belopp av 4,500 kronor, motsvarande lönen under ett halvt år åt två sekreterare i 15 löneklassen. Förevarande delpost bör vidare uppräknas med 70,700 kronor i anledning av den föreslagna arvodesregleringen för domsagonotarierna. Å andra sidan kan densamma på grund av förslaget om sammanslagning av vissa domsagor sänkas med ett belopp av 3,300 kronor, motsvarande arvoden under ett halvt år till två förste notarier och en andre notarie. Förevarande delpost bör alltså uppföras med $(922,200 + 4,500 + 70,700 - 3,300) = 994,100$ kronor. Delposten till ålderstilllägg m. m. kan för nästa budgetår bibehållas vid nu utgående belopp eller 60,000 kronor. Slutsumman för avlöningsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal blir vid sådant förhållande 1,054,100 kronor mot 982,200 kronor i gällande avlöningsstat.

Den under anslagsposten till särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän upptagna delposten till partiell löneförbättring åt häradshövdingarna å 85,000 kronor — som tidigare varit maximerad — har från och med budgetåret 1940/41 uppförts förslagsvis. Detta har motiverats därmed, att man hade att räkna med en ökad belastning på grund av den sedan krigsutbrottet inträdda nedgången i häradshövdingarnas sportelinkomster (jfr prop. nr 150/1940 sid. 21 f.). Denna nedgång, vilken var särskilt starkt framträdande under år 1940 och i enlighet med riksdagens medgivande i skrivelse den 12 mars 1941, nr 2, föranledde att vissa häradshövdingar för budgetåret 1940/41 tillerkändes ytterligare lönefyllnadsbelopp utöver dem, som med tillämpning

av de för anslagets disposition eljest tillämpade grunder utgått (jfr prop. 334/1920), har jämväl under år 1941 allmänt, ehuru i något mindre omfattning, gjort sig gällande. Under förra hälften av innevarande budgetår har därför på grundval av sportelintäkten och förvaltningskostnaderna i domsagorna år 1940, utgått sammanlagt 104,700 kronor för år räknat i lönefyllnad och resekostnadsbidrag. För budgetårets senare hälft har, med ledning av 1941 års motsvarande inkomster och utgifter, genom Kungl. Maj:ts beslut den 23 januari 1942 för sådant ändamål anvisats ett belopp av sammanlagt 92,500 kronor för år räknat. Dessutom utgår sedan budgetåret 1936/37 ytterligare lönefyllnad till vissa härads hövdingar såsom ersättning för vad dessa få utgiva i bidrag till andre notariers avlöande (jfr rskr. 294/1936 sid. 3). Innevarande budgetår belöper sig sistnämnda gottgörelse till sammanlagt 48,000 kronor. Belastningen å ifrågavarande delpost kan sålunda för närvarande beräknas till $(92,500 + 48,000 =)$ 140,500 kronor för år räknat, vilket belopp torde få anses normerande för medelsbehovet jämväl under budgetåret 1942/43. Beloppet bör emellertid med hänsyn till förslaget om vissa domsagoregleringar nedsättas med 2,400 kronor till 138,100 kronor. — Jämväl den återstående delposten under ifrågavarande anslagspost eller den ersättning för förlorad lösen i följd av inteckningsförnyelsernas avskaffande kan i anledning av berörda domsagosammanslagningar något nedsättas, nämligen med 1,500 kronor, motsvarande i runt tal sammanlagda ersättningen under ett halvt år i Gotlands södra, Södersysslets och Nordmarks domsagor. Delposten uppföres därför med $(193,800 - 1,500 =)$ 192,300 kronor.

Till rörligt tillägg bör för nästa budgetår beräknas samma belopp som för närvarande eller 51,000 kronor.

Den under rubriken särskilda uppbördsmedel uppförda avgående posten bidrag till avlöande av viss icke-ordinarie personal torde böra bibehållas vid nuvarande belopp, 184,800 kronor. Visserligen kan bidragsplikt komma att föreligga till den föreslagne nye sekreteraren, men detta uppväges därav att bidragsskyldighet till lika belopp bortfaller för en i anledning av domsagoregleringarna indragen andre notarie. Återstår till sist den under nyssnämnda rubrik uppförda avgående posten andel i lösenmedel, vilken post skall motsvara det belopp som härads hövdingen i Södra Roslags domsaga är skyldig avstå av sportelöverskottet i domsagan (jfr prop. nr 150/1940). Posten är nu uppförd med förslagsvis 24,000 kronor, motsvarande statsverkets andel i ett till 40,000 kronor beräknat sportelöverskott. Under år 1941 har detta överskott emellertid utgjort allenast cirka 21,200 kronor och till statsverket för innevarande budgetår i följd härav inlevererats allenast omkring 4,900 kronor. Då, enligt var jag inhämtat, sportelutfallet i domsagan under innevarande år icke, så vitt nu kan bedömas, torde bliva nämnvärt bättre än under år 1941, torde posten icke böra upptagas med högre belopp än 5,000 kronor.

De i avlöningsstaten för häradsrätterna upptagna anslagsposterna böra sålunda i enlighet med det anförda bestämmas till följande belopp, nämligen: Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat $(705,500 + 50,000 =)$ 755,500 kronor; arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 2,800 kronor; avlöningar till icke-ordinarie personal $(994,100 + 60,000 =)$ 1,054,100 kronor; särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän $(138,100 + 192,300 =)$ 330,400 kronor samt rörligt tillägg 51,000 kronor. Summan av utgifterna skulle alltså bliva 2,193,800 kronor. Härifrån avgå beräknade uppbördsmedel $(184,800 + 5,000 =)$ 189,800 kronor, i följd varav anslaget för nästa budgetår skulle bestämmas till 2,004,000 kronor.

Utskottets yttrande och hemställan.

Sammanslagning av norra och södra domsagorna på Gotland till en domsaga på sätt Kungl. Maj:t föreslagit medför icke ändring i nuvarande tingslagsindelning. Tingsställen och tingsordningar äro avsedda att bibehållas och detta är även förhållandet med kansliort (Visby), som redan nu är gemensam för de båda domsagorna. Då de nuvarande kanslilokalerna äro förhyrda kan sammanslagningen icke heller medföra nämnvärda svårigheter. Med hänsyn till att gynnsamma omständigheter sålunda föreligga för ett dylikt sammanförande och till de fördelar ur judiciell och ekonomisk synpunkt, som därmed äro förenade, tillstyrker utskottet bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Den föreslagna domsagoregleringen i västra Värmland innebär, att Näs och Gillbergs tingslag, vilka bilda Södersysslets domsaga, skulle sammanslås till ett tingslag med bibehållande av nuvarande tingsställen, Säffle och Häljebol, och med tingssammanträden å dessa platser alternerande. Därefter skulle Södersysslets och Nordmarks domsagor sammanslås och i den nya domsagan bilda var sitt tingslag med bibehållande för Nordmarks domsagas del av nuvarande tingsställe och tingsordning. Då kansliorten för den nya domsagan föreslås bliva Säffle, som är kansliort för Södersysslets domsaga, innebär detta att Nordmarks härad, som nu har domarkansli i Årjäng, icke skulle komma att inrymma något domarkansli.

I motionerna I: 202 och II: 269 har yrkats avslag på Kungl. Maj:ts förslag i nu ifrågavarande del. Därvid har bland annat hänvisats till den väsentliga olägenhet, som skulle uppkomma för invånarna i Nordmarks härad genom domarkansliets förflyttning till Säffle, dit landsvägsförbindelsen är från Årjäng omkring sju och en halv mil och från Nordmarks domsagas norra gräns omkring fjorton mil. Likaså har framhållits, att befolkningen i Nordmarks domsaga vid upprepade tillfällen givit till känna en fast rotad önskan, att domsagan måtte bibehållas i oförändrat skick. Därjämte har i motionen I: 202 åberopats, dels att länsstyrelsen i Värmlands län jämte tingslagsborna i de berörda domsagorna i yttranden, vilka bifogats Svea hovrätts utlåtande den 24 oktober 1939, motsatt sig den då ifrågasatta omregleringen av domsagorna, dels ock att Svea hovrätt i nämnda utlåtande funnit övervägande skäl tala för att omregleringen finge anstå tills erfarenhet vunnits om rättsgångsreformens inverkan på arbetsbelastningen. I nämnda utlåtande har hovrätten framhållit, att nyligen för jämförelsevis betydande kostnad ett fullt tidsenligt tingshus, inrymmande jämväl ändamålsenliga kanslilokaler och bostäder för den rättsbildade personalen, uppförts i Årjäng, den centralt belägna huvudorten i Nordmarks domsaga. Den omständigheten att Kungl. Maj:t prövat hinder ej möta mot uppförande av nytt tingshus för domsagan och jämväl lämnat statsbidrag för ändamålet, oaktat vakans å häradshövdingämbetet i Södersysslets domsaga vara nära förestående, torde enligt hovrättens mening hava av de tingshusbyggnadsskyldige så uppfattats, att de vid

ärendets behandling kunde utgå ifrån att Årjäng skulle förbli domsagens kansliort. Hovrätten har även framhållit, att för anordnande av tidsenliga kansli lokaler för den nya domsagan betydande kostnad måste nedläggas på tingshuset i Säffle och att de tingshusbyggnadsskyldige i Nordmarks domsaga bleve nödsakade att deltaga i dessa kostnader.

Utskottet anser för sin del, att stor vikt måste fästas vid de av motionärerna framdragna synpunkterna. Framhållas må även, att då Svea hovrätt i sitt utlåtande den 22 januari 1942 tillstyrkt domsagoreglering, hovrätten givit sitt utlåtande den formen, att hovrätten ansett *hinder* ur rättsvårdens synpunkt *ej möta* mot regleringens genomförande, ävensom att hovrätten vid detta tillfälle vid sitt tillstyrkande knutit den reservationen, att det ej torde ankomma på hovrätten att bedöma, huruvida det motstånd från befolkningen i Nordmarks härad, vars främsta orsak berörts i hovrättens ovannämnda utlåtande den 24 oktober 1939, bör få föranleda, att frågan om domsagoregleringen för närvarande får förfalla. Härutöver vill utskottet betona, att då erfarenheter saknas om verkningarna av den förestående rättegångsreformen, detta bör inbjuda till en försiktig bedömning av de skäl, som ur organisatorisk synpunkt anförts för domsagoregleringen. Med beaktande härav har utskottet icke kunnat finna tillräcklig anledning föreligga för att denna reglering nu skall äga rum.

Den föreslagna arvodesregleringen för domsagonotarierna har motiverats med ökningen i levnadskostnaderna och avser höjningar motsvarande i run-da tal vad som nu utgår i kristillägg till egentliga löntagare. Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot de föreslagna beloppen.

Vissa poster i den av departementschefen förordade avlöningsstaten torde böra omräknas med anledning av att utskottet avstyrker Kungl. Maj:ts förslag om domsagoreglering i västra Värmland. Sålunda bör den under anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat uppförda delposten till lön, tjänstgöringspenningar och förvaltningsbidrag höjas med $\left(\frac{4,500 + 1,700 + 400}{2} \right)$ 3,300 kronor till 708,800 kronor och anslagspostens slutsumma till 758,800 kronor. Då den av Kungl. Maj:t under anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal beräknade besparingen genom indragning av en förste och en andre notarie i Nordmarks och Södersysslets domsagor kan anses uppvägd av den beräknade merutgiften till en nyanställd sekreterare i den ombildade domsagan, torde nämnda post kunna upptagas till samma belopp som enligt Kungl. Maj:ts förslag. Under anslagsposten till särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän bör delposten till partiell löneförbättring åt häradshövdingarna höjas med 1,300 kronor till 139,400 kronor och delposten till ersättning för förlorad lösen i följd av inteckningsförnyelsernas avskaffande höjas med 800 kronor till 193,100 kronor samt anslagspostens slutsumma alltså till 332,500 kronor. Summa utgifter å avlöningsstaten bör i enlighet härmed upptagas till 2,199,200 kronor och nettoutgiften till 2,009,400 kronor, med vilket belopp även anslaget bör anvisas.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag

a) besluta, att Gotlands södra domsaga skall från och med den 1 januari 1943 förenas med Gotlands norra domsaga till en domsaga, som efter indelningsändringen skall benämnas Gotlands domsaga;

b) fastställa avlöningsförmånerna i *Gotlands domsaga sålunda*:

lön kronor 4,500

tjänstgöringspenningar » 800 kronor 5,300;

II. med bifall till motionerna I: 202 och II: 269 och med avslag å Kungl. Maj:ts proposition i vad densamma avser domsagoreglering i västra Värmland besluta, att berörda reglering icke skall äga rum;

III. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag medgiva, att beträffande förste och andre notaries avlöningsförhållanden må vidtagas sådana ändringar, att arvodet till förste notarie skall från och med den 1 juli 1942 årligen utgöra i Härjedalens domsaga och i domsaga i Västerbottens eller Norrbottens län 3,000 kronor samt i övriga domsagor 2,700 kronor ävensom arvodet till andre notarie utgöra i förenämnda domsagor i Norrland 2,200 kronor samt i övriga domsagor 2,000 kronor;

IV. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 202 och II: 269

a) fastställa följande avlöningsstat för häradsrätterna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

U t g i f t e r:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat:

a) Lön, tjänstgöringspenningar och förvaltningsbidrag .. kronor 708,800

b) Ersättning till vissa vikarier för häradshövdingar, förslagsvis » 50,000 kronor 758,800

2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämde av Kungl. Maj:t » 2,800

3. Avlöningar till icke-ordinarie personal:

a) Grundavlöningar m.m. kronor 994,100

b) Ålderstillägg m. m., förslagsvis » 60,000 » 1,054,100

4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän:			
a)	Partiell löneförbättring åt härads-hövdingarna, förslagsvis kronor	139,400
b)	Ersättning för för-lorad lösen i följd av inteckningsförelsernas avskaffande »	193,100 kronor 332,500
5.	Rörligt tillägg, förslagsvis »	51,000
Summa kronor			2,199,200.

Särskilda uppbördsmedel:

1.	Bidrag till avlönande av viss icke-ordinarie personal kronor	184,800
2.	Andel i lösenmedel, förslagsvis »	5,000 kronor 189,800
Nettoutgift kronor			2,009,400;

b) till *Häradsrätterna*: *Avlöningar* för budgetåret 1942/43 å driftbudgeten under andra huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2,009,400 kronor.

Stockholm den 5 maj 1942.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson*, *Oscar Olsson*, *Gränebo*, *Torsten Ström*, *Sven Larsson*, *Heiding*, *Karl Magnusson*, *Bäcklund*, *Björkman*, *Gustaf Iwar Anderson*, *Sundberg* och *Holmbäck*; samt

från andra kammaren: herrar *Jonsson* i *Eskilstuna*, *Eriksson* i *Stockholm*, *Andersson* i *Prästbol*, *Persson* i *Tidaholm*, *Andersson* i *Södergård*, *Aqvist*, *Stazäng*, *Viklund*, fru *Alvén*, herrar *Pettersson* i *Dahl*, *Akerström* och *Eriksson* i *Frägstä*.

Reservation

av herr *Eriksson* i Stockholm, som ansett, att utskottets yttrande och hemställa bort hava följande lydelse:

»Sammanslagning av norra — — — i denna del.

Den föreslagna domsagoregleringen — — — inrymma något domarkansli. I motionerna I: 202 — — — i dessa kostnader.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen har det starkaste motståndet mot omregleringen rests av tingslagsborna i Nordmarks härad, för vilkas räkning motionärerna även andragit särskilt ömmande omständigheter. Ehuru utskottet hyser stor förståelse för ordsbefolkningens synpunkter och önskemål, har utskottet likväl icke kunnat bortse från att Nordmarks härad, med ett invånarantal år 1941 av 17,587 personer, enligt den av statsmakterna antagna grundsatsen, att en successiv omreglering av de mindre domsagorna till större enheter bör äga rum, icke bör bilda egen domsaga. Utskottet kan med hänsyn härtill icke tillmäta invändningarna från Nordmarks härad avgörande betydelse. Härutöver vill utskottet betona, att olägenheten med en förflyttning av domarkansliet från Årjämg till Säfte kommer att betydligt minskas, därest häradshövdingen — såsom departementschefen ställt i utsikt — ålägges att jämväl mellan tingssammanträdena hålla mottagning i Årjämg för den rättssökande allmänheten. Även Södersysslets domsaga, med ett invånarantal samma år av 25,945 personer, hör till de mindre domsagorna i landet, och i såväl denna som Nordmarks domsaga är folkmängden sjunkande. Departementschefens uppfattning, att nämnda domsagor var för sig icke kunna erbjuda tillräckliga arbetsuppgifter för en häradshövding, vare sig under nuvarande förhållanden eller efter genomförande av rättegångsreformen, kan utan tvivel anses väl dokumenterad. Med hänsyn härtill bör man enligt utskottets mening icke genom att nu besätta de lediga häradshövdingämbetena för lång tid framåt binda sig vid den bestående ordningen. Utskottet tillstyrker alltså bifall till Kungl. Maj:ts förslag jämväl beträffande ifrågasatt domsagoreglering, men förutsätter därvid att Nordmarks tingslagsbor icke skola bliva nödsakade bidra till kostnaderna för erforderlig utvidgning av kansli- och arkivlokalerna i Säfte.

Den föreslagna arvodesregleringen — — — de föreslagna beloppen.

Icke heller har Kungl. Maj:ts anslagsberäkningar givit anledning till erinran från utskottets sida.

Under återopande av — — — får utskottet hemställa,

att riksdagen må

I. med bifall — — — kronor 5,300;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 202 och II: 269

a) besluta, att Södersysslets domsaga skall från och med den 1 januari 1943 förenas med Nordmarks domsaga till en domsaga, som efter indelningsändringen skall benämnas Västersysslets domsaga;

b) fastställa avlöningsförmånerna i *Västersysslets domsaga* sålunda:

lön	kronor 4,500	
tjänstgöringspenningar	» 2,100	kronor 6,600;

III. med bifall — — — domsagor 2,000 kronor.

IV. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag

a) fastställa följande avlöningsstat för häradsrätterna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

U t g i f t e r:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat:
 - a) Lön, tjänstgöringspenningar och förvaltningsbidrag .. kronor 705,500
 - b) Ersättning till vissa vikarier för häradsrättsordförande, *förslagsvis* » 50,000 kronor 755,500
 2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t » 2,800
 3. Avlöningar till icke-ordinarie personal:
 - a) Grundavlöningar
m. m. kronor 994,100
 - b) Ålderstillägg
m. m. *förslagsvis* » 60,000 » 1,054,100
 4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän:
 - a) Partiell löneförbättring åt häradsrättsordförande, *förslagsvis* .. kronor 138.100
 - b) Ersättning för förordad lösen i följd av inteckningsföreläggningens avskaffande » 192,300 » 330,400
 5. Rörligt tillägg, *förslagsvis* » 51,000
- Summa kronor 2,193,800.

Statsutskottets utlåtande Nr 102.

Särskilda uppbördsmedel:

1. Bidrag till avlönande av viss icke-ordinarie personal	kronor 184,800	
2. Andel i lösenmedel, för- slagsvis	» 5,000	kronor 189,800
		<hr/> Nettoutgift kronor 2,004,000;

b) till *Häradsrätterna*: *Avlöningar* för budgetåret 1942/43
å driftbudgeten under andra huvudtiteln anvisa ett för-
slagsanslag av 2,004,000 kronor.»